

Nd.

146. Frumvarp til berklavarnalaga.

Flm.: Vilmundur Jónsson.

1. gr.

Ákvæði laga þessara ná til allra tegunda berklaveiki, nema annað sé tekið fram. Með berklaveiki er átt við berklaveiki í mönnum, virka og óvirka, án tillits til þess, hvar hún er í líkamanum og hvort um er að ræða smitandi berklaveiki eða eigi. Virk berklaveiki er berklaveiki, sem gerir um sig í líkama sjúklingsins þannig, að sjálf berklaskemmdin ágerist eða veldur almennum sjúkdómseinkennum. Smitandi lungna-berklar og hverskonar berklaskemmdir með útferð teljast virk berklaveiki. Berklasjúklingar, sem loftbrjóstaðgerðir eru viðhafðar við, teljast og hafa virka berklaveiki. Óvirk berklaveiki er berklaveiki, sem ekki er virk. Smitandi berklaveiki er berklaveiki á því stigi, að gera má ráð fyrir, að hinir sýktu geti smitað frá sér. Eftirstöðvar eftir berklaveiki, sem auðsjáanlega er algerlega um garð gengin, teljast ekki berklaveiki.

2. gr.

Tilgangur laga þessara er að reisa skorður við útbreiðslu berklaveiki hér á landi, með því að stuðla að því:

1. að gerðar verði ráðstafanir til varnar því, að heilbrigt fólk sýkist af berklaveiki, bæði með einangrun smitandi berklasjúklinga og öðrum beinum sóttvarnarráðstöfunum, svo og til eflingar hverju því, er miðar til að auka viðnámsþrótt almennings gegn veikinni,

2. að haldið verði uppi um land allt skipulagsbundinni leit að berklasýktu fólki,
3. að berklaveiku fólki verði veitt sem skjótust og öruggust læknishjálpi,
4. að haft verði eftirlit með og að því stutt, að fólk, sem verið hefir berklaveikt, en náð bata, búi við þau kjör, að sem minnst hætta sé á, að það veikist á ný.

3. gr.

Yfirstjórn berklavarnastarfseminnar er í höndum ráðherra þess, sem fer með stjórn heilbrigðismála, enda nýtur hann í því efni ráða landlæknis. Framkvæmdarstjórn berklavarnanna skal falin sérfróðum berklalækni, berklayfirlækni landsins. Laun hans skulu ákveðin af ráðherra, unz þau verða ákveðin í launalögum.

Gert er ráð fyrir, að hæfilega margar heilsuverndarstöðvar, sem starfræktar eru af bæjar- eða sveitarfélögum, sjúkrasamlögum eða öðrum almennum félagsskap, sem til þess er metinn gildur, njóti styrks úr ríkissjóði, eftir því sem ákveðið verður í fjárlögum, enda annist þær berklavarnastarfsemi eftir reglum, sem ráðherra setur með ráði berklayfirlæknis í samræmi við ákvæði þessara laga, og hlíti stöðvarnar að því leyti yfirumsjón berklayfirlæknis. Þar sem talað er um heilsuverndarstöðvar í lögum þessum, er aðeins átt við heilsuverndarstöðvar, sem starfa samkvæmt þessum reglum.

Ráðherra er og heimilt, með ráði berklayfirlæknis, að setja reglur um aukna berklavarnastarfsemi héraðslækna í héruðum, þar sem sérstakar heilsuverndarstöðvar eru ekki starfræktar, enda sé veittur til þess styrkur í fjárlögum.

4. gr.

Nú rannsakar læknir sjúkling og telur hann berklaveikan, og skal hann þá senda héraðslækni tafarlaust eða eigi síðar en innan viku tilkynningu um sjúklinginn, ef hann hefir eigi tilkynnt hann áður eða ef ætla má, að hann sé eigi skráður eða eigi talinn berklaveikur í berklabók héraðsins. Ef heilsuverndarstöð starfar í héraði, skulu læknar senda tilkynningar sínar um berklasjúklinga þangað, en heilsuverndarstöð sendir þær áfram til héraðslæknis. Ef um utanhéraðssjúkling er að ræða, ber héraðslækni að senda tilkynninguna héraðslækni sjúklingsins eða heilsuverndarstöð í héraði hans.

Tilkynningar þessar skal rita á sérstök eyðublöð, sem landlæknir lætur héraðslæknum í té og héraðslæknar öðrum læknum, og skal greina nafn, aldur, atvinnu og heimili sjúklings. Ennfremur sem nákvæmasta sjúkdómsgreiningu og ráðstafanir þær, er gerðar hafa verið um sjúklinginn.

Lækni við sjúkrahús eða aðrar stofnanir, sem berklaveikur sjúklingur útskrifast frá eða deyr í, ber tafarlaust að tilkynna það héraðslækni héraðsins (heilsuverndarstöð). Sama skylda hvílir á lækni, er stundað hefir berklasjúkling utan sjúkrahúss eða annarar stofnunar, ef sjúklingurinn flyzt burtu í annað hérað eða deyr, og eins þó að aðaldánarorsök sé önnur en berklaveiki. Ber síðan héraðslækni (heilsuverndarstöð) að tilkynna flutninginn eða mannslátið héraðslækni sjúklingsins eða heilsuverndarstöð í héraði hans. Nær þetta einnig til lækna, sem gefa út dánarvottorð fyrir berklaveikan sjúkling, þó að þeir hafi ekki stundað hann í banalegunni. Héraðslæknir, sem lætur frá sér dánarskýrslur, þar sem talin eru mannslát berklaveikra, skal á sama hátt tilkynna þau þeirra mannsláta, sem honum er ekki kunnugt um, að áður hafi verið tilkynnt.

5. gr.

Héraðslæknar skulu skrá alla berklaveika, sem vitað er um í héraði þeirra, í sérstaka bók (berklabók), er landlæknir lætur héraðslæknum í té. Þar sem heilsuverndarstöð starfar í héraði, annast hún þessa skrásetningu undir eftirliti héraðslæknis. Héraðslæknar skulu senda landlækni með ársskýrslum sínum útdrátt úr framangreindri bók, ritaðan á eyðublöð, er landlæknir lætur þeim í té. Á heilsuverndarstöð skal haldin spjaldskrá yfir alla berklaveika, er leita stöðvarinnar, eða stöðin hefir

einhver afskipti af. Við skrásetning skal meðal annars leggja áherzlu á að greina sundur eftir föngum virka og óvirka berklaveiki.

6. gr.

Hafi læknir ástæðu til að ætla, að sjúklingur sé haldinn berklaveiki, skal hann svo fljótt sem auðið er gera ráðstafanir til þess, að fá úr því skorið, hvort um berklaveiki sé að ræða, og tilkynna það þá tafarlaust héraðslækni (heilsuverndarstöð), sbr. 4. gr.

Læknar eru skyldir að gefa berklaveikum sjúklingum, er þeir rannsaka, leiðbeiningar um, hvérrar varúðar þurfi að gæta, til þess að veikin berist ekki á aðra, og brýna fyrir þeim nauðsyn fyllstu nákvæmni í því efni.

Héraðslæknir (heilsuverndarstöð) skal hafa vakandi auga á, að allar rannsóknir, sem nauðsynlegt er að framkvæma í umhverfi berklaveiks manns, til þess að hindra útbreiðslu veikinnar, verði framkvæmdar, og að öllum settum fyrirmælum þar að lútandi sé hlýtt. Ef nauðsynlegt þykir, skal leita fulltingis lögreglustjóra til þess að framkvæma rannsóknir á slíkum heimilum eða öðrum stöðum, þar sem grunsamlegt þykir, að um smitandi berklaveiki sé að ræða. Má lögreglustjóri fella úrskurð um, að rannsókn fari fram á einstökum mönnum og heimilum, sem skorast hafa undan að ganga undir slíka rannsókn.

7. gr.

Fari hinn berklaveiki, aðstandendur hans eða aðrir, sem hann umgengst, eigi eftir reglum þeim, er læknir hefir sett til að koma í veg fyrir útbreiðslu veikinnar, er lækni, heilsuverndarstöð eða öðrum, sem um það er kunnugt, skylt að tilkynna það héraðslækni, sem, ef þörf er, leitar fulltingis lögreglustjóra. Lögreglustjóri getur, að fenginni umsögn berklayfirlæknis, úrskurðað hinn berklaveika í sjúkrahús. Nú óhlýðnast sjúklingurinn úrskurðinum, og er lögreglustjóra þá heimilt að annast flutning sjúklingsins þangað á kostnað hans. Slíkan sjúkling má eigi útskrifa frá sjúkrahúsinu, nema læknir sjúkrahússins og héraðslæknir votti fyrir hlutaðeigandi lögreglustjóra, að af honum stafi engin smithætta lengur, eða að full ástæða sé til að ætla, að hann muni gæta allrar varúðar og fylgja öllum settum reglum til að koma í veg fyrir útbreiðslu veikinnar, og fellir þá lögreglustjóri niður hinn fyrra úrskurð.

Ráðherra getur úrskurðað, að menn, sem lagðir eru á sjúkrahús samkv. þessari grein, liggi á þar til gerðu sjúkrahúsi eða sjúkradeild, eða skuli hlíta sérstakri gæzlu á almennu heilsuhæli eða sjúkrahúsi.

8. gr.

Í mjólkurbúum, mjólkursölustöðum, brauðgerðarhúsum, matsöluhúsum, farþegaskipum eða á öðrum tilsvarendi stöðum mega eigi starfa aðrir en þeir, sem með vottorði héraðslæknis (heilsuverndarstöðvar) hafa sýnt, að þeir séu eigi haldnir smitandi berklaveiki. Læknisvottorð þetta má eigi vera eldra en mánaðargamalt, er viðkomandi tekur til starfa, og ber að endurnýja það á 12 mánaða fresti. Skulu forstöðumenn þeirra stofnana, er hér um ræðir, bera ábyrgð á, að ákvæðum þessum sé framfylgt. Komi upp grunur um, að maður, sem við slík störf fæst, hafi sýkt af smitandi berklaveiki, eftir að læknisrannsókn fór fram, ber að tilkynna slíkt hlutaðeigandi héraðslækni (heilsuverndarstöð), sem krefst þá rannsóknar á viðkomanda, sbr. 6. gr.

Eigi má selja mjólk frá heimili, ef sjúklingur með smitandi berklaveiki fæst þar við gripahirðingu, mjaltir eða aðra meðferð mjólkur, og aldrei má selja mjólk frá heimili, þar sem smitandi berklasjúklingur dvelur, nema með leyfi héraðslæknis. Fáir læknir, húsráðandi eða aðrir vitneskju um, að maður, sem annast afgreiðslu á matvörum og neyzluvörum, einkum mjólk og mjólkurafurðum, fiski, kjöti, brauði, grænmeti, ávöxtum og sælgætisvörum, kunnir að vera með smitandi berklaveiki, ber þegar í stað að tilkynna það héraðslækni (heilsuverndarstöð), sem krefst rannsóknar á honum, sbr. 6. gr.

9. gr.

Enginn, sem hefir smitandi berklaveiki, má fást við kennslu í skólum, heimiliskennslu né einkakennslu.

Engan nemanda með smitandi berklaveiki má taka í skóla, til kennslu á heimili eða til einkakennslu.

Engan, sem hefir smitandi berklaveiki, má ráða sem starfsmann við skóla.

Engan nemanda má taka til kennslu á heimili, þar sem sjúklingur með smitandi berklaveiki dvelur.

Skal leggja fram læknisvottorð hér að lútandi, eigi eldri en mánaðargömul, og endurnýist þau eigi sjaldnar en á 12 mánaða fresti. Skulu skólanefndir (húsráðendur) bera ábyrgð á, að ákvæði þessu sé framfylgt.

Enginn má halda einkaskóla, nema hann hafi til þess skriflegt leyfi lögreglustjóra, og skal það leyfi eigi veitt, nema héraðslæknir telji húsnæði og aðbúnað fullnægja heilbrigðiskröfum, enda liggi fyrir tilskilin læknisvottorð um, að hvorki kennari eða aðrir á heimilinu né neinn nemendanna séu haldnir smitandi berklaveiki.

Hafi skólalæknir, annar læknir eða einhver annar ástæðu til að ætla, að nemandi, kennari, starfsmaður eða heimilismaður við skóla eða á kennslustað gangi með smitandi berklaveiki, ber honum að tilkynna það hlutaðeigandi skólastjóra (kennara eða húsráðanda), sem ber ábyrgð á, að viðkomandi láti lækni rannsaka sig þegar í stað.

Verði rannsókninni ekki komið við þegar í stað, skal hinn grunaði leggja niður nám sitt eða starf, unz rannsókn hefir farið fram. Reynist hinn rannsakaði hafa smitandi berklaveiki, skal hann hverfa frá skólanum (heimilinu) þegar í stað. Sanni hann síðar með vottorði héraðslæknis (heilsuverndarstöðvar), að engin smithætta stafi af honum lengur, getur hann aftur fengið aðgang að skólanum.

Ef kennari við skóla, jafnt einkaskóla sem opinbera skóla, er sjúkur eða sýkist af smitandi berklaveiki, getur ráðherra með ráði berklayfirlæknis fyrirskipað, að hann víki úr stöðu sinni. Þeir kennarar, sem eru opinberir starfsmenn, en verða að láta af kennslu sakir berklaveiki samkvæmt síðastgreindu ákvæði, skulu í 2 ár fá sem biðlaun $\frac{2}{3}$ hluta launa þeirra, er þeir nutu, þegar þeir létu af kennslu. Biðlaun þessi greiðast af sömu aðiljum og í sömu hlutföllum og hin fyrri laun.

Ráðherra setur, með ráði berklayfirlæknis og fræðslumálastjóra, reglur um fræðslu berklaveikra barna til fullnægingar kröfum fræðslulaga, svo og um kennslu annara berklaveikra.

10. gr.

Um sérhverja aðra opinbera stofnun eða einkastofnun en um getur í 8. og 9. gr., sem vistar börn eða unglinga til gæzlu eða uppeldis (barnahæli, dagheimili fyrir börn o. s. frv.), gilda að öllu leyti sömu reglur og settar eru í 9. gr. um skóla til varnar gegn útbreiðslu berklaveiki þar.

Um sjúkrahús, elliheimili, fangelsi o. s. frv. fer samkv. ákvæðum 15. gr.

11. gr.

Á heimili, þar sem er smitandi berklaveiki, má eigi ráða hjú né annað starfsfólk né taka fólk til dvalar um lengri eða skemmri tíma án þess að láta þess sérstaklega getið við hlutaðeigandi, að smitandi berklaveiki sé á heimilinu. Sama gildir um ráðningu fólks til starfa á vinnustað, þar sem maður með smitandi berklaveiki er starfandi.

12. gr.

Enginn, sem haldinn er smitandi berklaveiki, má taka að sér að gæta barna.

Kona með smitandi berklaveiki má eigi hafa barn á brjósti.

Hafi einhver ástæðu til að ætla, að barnfóstra eða kona, sem hefir barn á brjósti, sé haldin smitandi berklaveiki, ber honum þegar í stað að tilkynna það lækni, sem gerir ráðstafanir samkvæmt fyrirmælum 6. greinar.

13. gr.

Enginn má taka barn til fósturs eða langdvalar, nema hann sanni með læknisvottorði, sem eigi er eldra en mánaðar gamalt, að smitandi berklaveiki sé eigi á heimilinu.

Enginn má taka berklaveikt barn, sem smithætta getur stafað af, til fósturs eða dvalar, ef á heimilinu eru börn eða unglingar, sem ekki eru berklaveik, eða aðrir, sem sérstök ástæða er til að ætla, að séu næmir fyrir berklaveiki.

Gilda þessi ákvæði jafnt um börn þau, sem bæjar- eða sveitarstjórnir ráðstafa og einstakir menn.

Nú kemur smitandi berklaveiki upp á heimili, þar sem bæjar- eða sveitarstjórnir hafa ráðstafað börnum til fósturs eða dvalar, og skal þá gera annað tveggja, flytja barnið eða sjúklinginn burt af heimilinu. Sýkist barnið sjálf af smitandi berklaveiki á heimili, þar sem eru börn og unglingar, sem eigi eru berklaveik, eða aðrir, sem sérstök ástæða er til að ætla, að séu næmir fyrir berklaveiki, skal það tafarlaust tekið af heimilinu.

Barnaverndarnefndum ber skylda til að hafa sérstakt eftirlit með því, að framfylgt sé fyrirmælum þessarar greinar, og leita til þess aðstoðar hlutaðeigandi héraðslæknis (heilsuverndarstöðvar).

Börn nefnast í lögum þessum allir, sem eru innan 16 ára aldurs.

14. gr.

Enginn, sem hefir smitandi berklaveiki, má stunda ljósmóður- eða hjúkrunarstörf. Ljósmæður og hjúkrunarkonur skulu, þegar þær eru skipaðar eða ráðnar til starfa, leggja fram vottorð héraðslæknis (heilsuverndarstöðvar), eigi eldra en mánaðar gamalt, um, að þær séu eigi haldnar smitandi berklaveiki. Héraðslæknar skulu líta vandlega eftir heilsufari starfandi ljósmæðra og hjúkrunarkvenna í héruðum sínum með tilliti til berklaveiki. Sama skylda hvílir á sjúkrahúslæknum varðandi hjúkrunarkonur og ljósmæður, er starfa við sjúkrahús þeirra.

Nú sýkist starfandi ljósmóðir eða hjúkrunarkona af smitandi berklaveiki, og skal hún þá tafarlaust hætta að gegna því starfi. Ef hún er launuð af opinberu fé, þá skal greiða henni biðlaun fyrir sama tíma og á sama hátt og um getur í 9. gr. um kennara.

15. gr.

Í sjúkrahúsum, geðveikra- og fávitahælum, elliheimilum, fangelsum, hegningarhúsum og öðrum tilsvarendi stofnunum ber að einangra alla þá, sem þar kunna að dvelja með smitandi berklaveiki.

Ráðherra setur, með ráði berklayfirlæknis, reglur um, á hvern hátt koma skuli í veg fyrir útbreiðslu berklaveiki í stofnunum þeim, er að ofan greinir, svo og í vinnustofum, verksmiðjum, verbúðum, skrifstofum, verzlunarbúðum, gistihúsum, matsölu- stöðum, kirkjum, skólum, leikhúsum, kvikmyndahúsum, danssölum og öðrum tilsvarendi samkomustöðum. Reglur þessar skulu ennfremur ná til opinberra bygginga og farþegaskipa, svo og flutnings berklaveikra á farþegaskipum, bifreiðum, flugvélum og öðrum flutningatækjum.

Þá er ráðherra og heimilt, með ráði berklayfirlæknis, að setja sérstakar reglur um varnir gegn útbreiðslu berklaveiki meðal skipshafna á hverskonar farþega-, flutninga- og fiskiskipum.

16. gr.

Að berklasjúkrahúsum, berklahælum, berklavarnastöðvum eða öðrum slíkum stofnunum má eigi ráða hjúkrunarnema, hjúkrunarkonur eða annað starfsfólk, sem ætla má, að náin mök þurfi að hafa við sjúklingana, nema það sanni við berklapróf hjá héraðslækni (heilsuverndarstöð), að það sé þegar berklasmitað.

Ráðherra er heimilt, með ráði berklayfirlæknis, að ákveða í reglugerð, að fólk, sem enn er ósmitað af berklaveiki og ætla má, að vegna starfs síns sé í sérstakri

sýkingarhættu, gefist kostur á bólusetningu gegn berklaveiki. Í reglugerðinni má og ákveða, að aðstandendum barna, sem líkur eru til, að séu í sérstakri sýkingarhættu af berklaveiki, gefist kostur á að fá þau bólusettt gegn berklaveiki.

17. gr.

Héraðslæknar (heilsuverndarstöðvar) skulu gefa nánar gætur að berklaveiki í nautgripum sem smitunaruppsprettu, er leitt geti til berklaveiki í mönnum, enda leita samvinnu við dýralækna um eftirlit og ráðstafanir hér að lútandi. Eigi má selja mjólk úr fjósi eða frá heimili, þar sem nautgripur er berklaveikur, fyrr en gripnum hefir verið fargað eða hann einangraður tryggilega að dómi dýralæknis og héraðslæknis og sóttthreinsun farið fram (sbr. lög nr. 25 20. júní 1923, um berklaveiki í nautpeningi).

18. gr.

Nú deyr smitandi berklaveikur maður, eða skiptir um dvalarstað, og skal þá læknir sá, er stundað hefir sjúklinginn, tilkynna það tafarlaust héraðslækni (heilsuverndarstöð).

Húsráðandi er meðábyrgur um, að tilkynning þessi sé ekki vanrækt.

Héraðslæknir (heilsuverndarstöð) tilkynnir síðan sóttthreinsunarmanni, sem annast, að sóttthreinsað sé á heimilinu, og skal sóttthreinsa herbergi þau, fatnað, sængurklæði og annað, er hætta getur stafað af. Þessa lausu muni má eigi láta af hendi, hvorki til eignar né afnota, senda í þvott eða aðgerð, nema sóttthreinsaðir hafi verið. Eigi má heldur fá öðrum til íbúðar herbergi þau, er sjúklingurinn dvaldi í, fyrr en þau hafa verið sóttthreinsuð, nema héraðslæknir telji sóttthreinsun óþarfa.

19. gr.

Berklasjúklingar njóta styrks úr ríkissjóði til sjúkrahúsvistar og læknishjálpar samkvæmt ákvæðum laga nr. 78 23. júní 1936, um ríkisframfærslu sjúkra manna og örkumla.

Landlæknir úthlutar í samráði við berklayfirlækni fé því, sem kann að vera veitt í fjárlögum til styrktar þurfandi berklasjúklingum, sem dvalið hafa í sjúkrahúsum eða hælum og náð þeim bata, að þeir teljast að meira eða minna leyti vinnufærir. Skal leitast við að haga styrkveitingunum þannig, að þær miði til þess, að styrkþegarnir verði síðar færir um að sjá sér farborða við þá atvinnu og þau kjör, er hentar heilsufari þeirra.

20. gr.

Ráðherra er heimilt, með ráði berklayfirlæknis, að setja reglur um hverskonar félagsskap eða stofnanir, sem hafa með höndum berklavarnir, hjálparstarfsemi meðal berklaveikra eða fræðslustarfsemi meðal almennings til tryggingar því, að starfsemi þessari sé eigi misbeitt og að hún torveldi á engan hátt berklavarnaframkvæmdir hins opinbera.

21. gr.

Nú þarf héraðslæknir að taka sér ferð á hendur vegna fyrirmæla laga þessara, og greiðir þá sýslusjóður ferðakostnaðinn, en ríkissjóður endurgreiðir helminginn. Ferðakostnaður greiðist samkv. gjaldskrá héraðslækna.

Fyrir tilkynningar lækna samkv. lögum þessum skal ekkert gjald greiða.

Kostnaður við sóttthreinsanir greiðist af sóttvarnarfé samkv. ákvæðum laga nr. 66 19. júní 1933, um varnir gegn útbreiðslu næmra sjúkdóma.

Kostnaður við berklabækur og eyðublöð undir tilkynningar greiðist úr ríkissjóði.

22. gr.

Brot gegn lögum þessum varða sektum frá 25 til 1000 krónum, nema þyngri refsing liggji við samkv. öðrum lögum.

23. gr.

Með lögum þessum er úr gildi numinn sá hluti laga nr. 60 14. júní 1929, um varnir gegn berklaveiki, sem eigi var felldur úr gildi með lögum nr. 78 23. júní 1936, um ríkisframbærslu sjúkra manna og örkumla, svo og öll önnur lagaákvæði eða fyrirmæli, sem kunna að brjóta í bág við lög þessi.

24. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. jan. 1940.

Greinargerð.

Berklavarnalöggjöfin í þeirri mynd, sem hún er nú, er orðin 18 ára gömul, en á þeim tíma hafa orðið æðimiklar breytingar á þekkingu manna á útbreiðsluháttum berklaveikinnar og jafnframt á skilningi manna á því, hvernig skynsamlegast sé að háttá berklavarnastarfseminni, þannig, að hún sé líkleg til að bera sem skjótastan og öruggastan árangur.

Núgildandi berklavarnalög miða um of við þá kenningu, sem ekki fær lengur staðizt, að berklasmitun eigi sér nær eingöngu stað á barnsaldri og fyrir því þurfi ekki svo mjög að sinna berklavörnum meðal fullorðinna, auk þess sem lögin leggja of einhliða áherzlu á þá hlið berklavarnanna, sem að vísu er þýðingarmikil, en fjarri því að vera einhlít, að sinna þeim berklasjúklingum, er leita lækna, einangra þá og sjá þeim fyrir sem beztri læknishjálp. Berklavarnastarfsemi í nútíma skilningi beinist auk þess að því að halda uppi með berklaprófum og fjöldaskoðunum skipulagsbundinni leit að berklasjúklingum og berklasmitberum, sem reynslan sýnir, að annars geta leynzt jafnvel áratugum saman eins og heilbrigðir væru, en smitað út frá sér víðsvegar. Þá er að geta náins eftirlits með öllu berklasýktu fólki, aðbúnaði þess og lífskjörum, ekki aðeins meðan veiki þess er á því stigi, að það þarfnast sjúkrahúss- eða hælsvistar eða læknishjálpar í þrengstu merkingu, heldur einnig eftir að það hefir náð þeim bata, að án sérstakra ráðstafana mundi það hverfa undan öllu eftirliti. Það, sem nú hefir verið talið til berklavarna, eru þó enn aðeins berklavarnir í þröngri merkingu. Hinar víðtækustu og um leið áhrifamestu berklavarnir eru vafalaust sem bezt lífsafkoma alls almennings, örugg atvinnuskilyrði, góð húsakynni, hollt mataræði, heilbrigðir lífnaðarhættir, bindindissemi og herðing æskulýðsins við útiveru og útistörf í ljósi og lofti og skynsamlegar íþróttaiðkanir, einkum fyrir þá, sem innistörf stunda.

Þrátt fyrir hin þröngu ákvæði núgildandi berklavarnalaga um berklavarnastarfseminna hefir svið hennar verið mjög fært út hin síðustu ár, og einkum eftir að sérstakur yfirlæknir var ráðinn til að annast framkvæmdir þessarar starfsemi (1. apríl 1935). Má þar til nefna víðtækar berklaprófanir skólabarna í flestum læknishéruðum, stóraukna starfsemi berklavarnastöðvar hjúkrunarfélagsins Líknar í Reykjavík, að komið hefir verið upp heilsuverndarstöðvum í flestum kaupstöðum, sem aðallega annast berklavarnir, enda styrkur veittur til þess í fjárlögum, og að berklayfirlæknirinn hefir árlega, síðan hann tók til starfa, ferðast um landið með ferðaröntgentæki og rannsakað í samráði við héraðslækna fjölda fólks, sjúkt og heilbrigt. Hefir þegar komið í ljós, að mikils árangurs er af starfsemi þessari að vænta, enda í undirbúningi að auka hana og fullkomna að miklum mun.

Berklavarnalögin hafa nú verið tekin til endurskoðunar í því skyni, að samræma berklavarnalöggjöfina við þá tilhögun berklavarnastarfseminnar, sem þegar hefir verið tekin upp, og til þess að hún geti orðið sem öruggastur grundvöllur undir áframhaldandi sókn eftir hinum sömu leiðum.

Frv. er samið af berklayfirlækni í samráði við landlækni og hefir verið borið undir Læknafélag Íslands og Læknafélag Reykjavíkur, svo og alla berklalækna landsins. Er enginn ágreiningur, sem máli skiptir, á milli þessara aðilja um ákvæði frumvarpsins.

Um hinar einstöku greinar skal þetta tekið fram:

Um 1. gr.

Eins og í nógildandi lögum ná ákvæði frumvarps þessa til allra tegunda berklaveiki. En hér er berklaveikin nánar sundurgreind í smitandi, virka og óvirka berklaveiki. Greining þessi er gerð með það fyrir augum, að stoð fáiast í lögum til þess að krefjast nánari og áreiðanlegri sundurgreiningar lækna á hinum skráðu berklasjúklingum en tíðkamt hefir hingað til. Með því verður unnt að fá gleggri hugmynd um gang sjúkdómsins í landinu. Að sjálfsgöðu verða læknum gefnar ýtarlegar leiðbeiningar um sundurgreiningu berklaveikinnar samkvæmt þessum ákvæðum.

Um 2. gr.

Hér er greindur í fáum dráttum tilgangur þessarar fyrirhuguðu lagasetningar. Er ætlað til, að ákvæði greinarinnar verði höfð til hliðsjónar og leiðbeiningar, er samdar verða reglugerðir þær, er frv. gerir ráð fyrir, og þá einkum fyrirhugaðar reglugerðir um berklavarnastarfsemi heilsuverndarstöðvanna (sbr. 3. gr.).

Um 3. gr.

Hér er gert ráð fyrir, að áframhald verði á fjárveitingum í fjárlögum, er nægi til að styrkja heilsuverndarstöðvar í öllum kaupstöðum landsins að $\frac{1}{3}$ kostnaðarins, enda þess vænt, að samkomulag náist við bæjarstjórnir og sjúkrasamlög kaupstaðanna um, að þessir aðilar leggi fram hvor sinn $\frac{1}{3}$ hluta. Þó mun víða ástæða til, að sýslufélög í nánd við kaupstaðina láti og nokkuð af hendi rakna til þessarar starfsemi, þar sem heilsuverndarstöðvar kaupstaðanna verða að sjálfsgöðu mjög sóttar þaðan. Eru nú veittar í fjárlögum 18 þúsund kr. í þessu skyni. Er ætlað til, að heilsuverndarstöðvar þessar annist fyrst um sinn aðallega berklavarnir og þá samkvæmt reglum, er settar verða samkvæmt þessari grein um þá starfsemi, með sérstakri hliðsjón af 2. gr., eins og áðr getur. Þar sem ekki er hægt að ætlast til, að berklavarnastarfsemi heilsuverndarstöðvanna nái til alls landsins, ber mikil nauðsyn til að koma á aukinni berklavarnastarfsemi héraðslækna í læknishéruðum utan kaupstaðanna í sem mestri líkingu við starfsemi heilsuverndarstöðvanna. En til þess að það geti orðið, þarf að vinna að því, að röntgentæki verði fengin í sem allra flest læknishéruð, að héraðslæknarnir kynni sér sem best not þeirra til greiningar berklaveiki, að berklayfirlæknir og nærliggjandi heilsuverndarstöðvar hafi við þá sem nánasta samvinnu í þessum efnum og að læknum, einkum í fólksmörgum og erfiðum héruðum, veitist tóm til að sinna þessum störfum, með því að sjá þeim fyrir aðstoð tíma og tíma, eftir því sem þörf krefur. Þyrfti ríkissjóður og hlutaðeigandi læknishéruð (hreppar) að hlaupa hér undir bagga með lítills háttar fjárveitingu í þessu skyni, og mætti fara hægt af stað meðan séð yrði, hverja raun þessi starfsemi gæfi. Samkvæmt ákvæðum greinarinnar er það lagt í vald fjárveitingarvaldsins á hverjum tíma að ákveða í fjárlögum, hversu miklu fé skuli varið til þeirrar greinar berklavarnastarfseminnar, er greinin fjallar um.

Um 4. og 5. gr.

Í þessum greinum eru ákvæði um, hvornig læknar skuli skrásetja og tilkynna berklaveika sjúklinga, og eru þau í aðalatriðum í samræmi við ákvæði nógildandi laga hér að lútandi, þó að nokkru ýtarlegar sé kveðið á um sum atriði, auk þess sem miðað er við hina fyrirhuguðu berklavarnastarfsemi heilsuverndarstöðvanna.

Um 6. gr.

Hér er gert ráð fyrir, að hægt sé að skylda einstaklinga og heil heimili til að gangast undir berklarannsókn, er sérstök ástæða er til að ætla, að um smitandi berklaveiki sé að ræða. Ber nauðsyn til, að einstökum félagslega vanþroska mönn-

um verði ekki látið haldast uppi að hindra, að árangur verði af hinni viðtæku starfsemi, sem hér er ráðgerð, og þá einkum leitinni að berklasmitberum, því að ef ekki er að gert, getur mótþrói og skilningsleysi eins manns nægt til að hefta eða jafnvel gera að engu árangur berklavarnastarfseminnar í heilu byggðarlagi. Mun þó mjög sjaldan þurfa að gripa til ákvæðis þessa, þar sem reynsla síðari ára hefir sýnt, að almenningur er mjög fús á að undirgangast berklarannsóknir og er yfirleitt boðinn og búinn til að veita alla aðstoð hér að lútandi.

Um 7. gr.

Hér er einnig um það nýmæli að ræða, að ef sérstök nauðsyn ber til, megi úrskurða smitandi berklasjúklinga á sjúkrahús eða heilsuhæli og að gera megi sérstakar ráðstafanir gagnvart þeim á sjúkrahúsum og hælum. Gegnir hér svipuðu máli og um ástæðuna til ákvæðis 6. gr. (sbr. grg. fyrir henni). Er einnig hér hið sama að segja, að ekki er ástæða til að ætla, að til þessa ákvæðis þurfi að gripa nema í undantekningartilfellum, sem því miður eru þó kunn af reynslu liðinna ára og leitt hafa til vandræða.

Um 8. og 9. gr.

Ákvæði greina þessara eru í aðalatriðum ekki frábrugðin ákvæðum núgildandi laga hér að lútandi, en aðeins nokkru ýtarlegri. Þó er í ákvæðunum um skólana tekið tillit til þess, sem nú er vitað, að fullorðnu fólki, ósmituðu berklaveiki, er ekki síður hætt við sýkingu en börnum. Þrátt fyrir hin almennu ákvæði greinarnnar þarf að sjálfsögðu að gera berklaveikum börnum og unglingum og jafnvel fullorðnu fólki kleift að njóta kennslu. Er því gefin heimild til að setja sérstakar reglur þar að lútandi, enda undanfarið ár verið rekin slík kennslustarfsemi fyrir skólaskyld börn á heilsuhælunum og nokkrum stærstu sjúkrahúsum.

Um 10. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 11. gr.

Hér er um nýtt ákvæði að ræða, sem getur naumast valdið ágreiningi. Ekki kemur til mála að banna heimili, þar sem er smitandi berklaveiki, að ráða til sín hjú, enda þarf ekki að koma að sök. En hættunni má aldrei leynd, og bezt færi á, að fólk, sem ræður sig á slík heimili, hefði þá lækni með í ráðum, sem meðal annars gæti gefið þeim upplýsingar um, hvort ástæða sé til að ætla, að því sé sérstaklega smithætt. Sama gildir um ráðningu fólks til starfa á vinnustöðvum, þar sem eins er ástatt.

Um 12. gr.

Þarfnast ekki skýringa.

Um 13. gr.

Með „langdvöl“ er átt við það, að ekki þykir tiltækilegt að krefjast læknisvottorðs af öllu fólki á heimili, sem vistar börn um stundarsakir, t. d. til sumar-dvalar í sveit eða til vistar í kaupstað til skólasóknar, en ef vitað er um smitandi berklaveiki á heimili, er að sjálfsögðu óheimilt að taka þangað börn til dvalar, hvort sem dvölin er stutt eða löng (sbr. 11. gr.).

Um 14. gr.

Ákvæðin varðandi ljósmæður eru óbreytt frá gildandi lögum, en sjálfsagt þykir, að hið sama gildi um hjúkrunarkonur. Hvað það snertir, að hjúkrunarkonum, er starfa á vegum hins opinbera, séu einnig ákveðin biðlaun í tvö ár, ef þær sýkjast af berklaveiki, er það að segja, að yfirleitt má telja, að þær eigi enn ríkari kröfur til slíkra bóta en kennarar og ljósmæður, þar sem þær eru í ólíkt meiri smithættu vegna starfs síns en hin fyrrnefndu.

Um 15. gr.

Ákvæði 1. málsgr. greinarinnar er nýmæli, en þarfnast ekki skýringa. Ætlazt er til, að í reglum þeim, sem um getur í 2. málsgr., komi einkum til greina almennar heilbrigðiskröfur, er varða berklaveiki sérstaklega.

Um 16. gr.

Reynslan sýnir, að fólk, sem ræður sig til hjúkrunarstarfa og annara náinna afskipta af sjúklingum á berklasjúkrahúsum og hælum, er í mjög mikilli hættu að smitast af berklaveiki. Fyrir því ber að forðast, að annað fólk en það, sem þegar er smitað, ráði sig til slíkra starfa, og er hér ætlazt til, að lagt verði bann við því, enda hefir þessi regla þegar verið tekin upp og framkvæmd árum saman við aðalberklahæli landsins, Vífilsstaði.

Á síðari árum hefir erlendis verið unnið að því að bólusetja fólk gegn berklaveiki. Þó að enn sé eigi til hlítar úr því skorið, að árangur þessara bólusetninga svari fyllilega tilgangi sínum, þykir rétt að gefa heilbrigðisstjórninni heimild til að setja reglugerð um slíka bólusetningu, en hinsvegar er ekki ætlazt til, að ráðizt verði í viðtækar ráðstafanir í þessu efni, fyrr en árangur slíkra bólusetninga verður almennt talinn ótvíræður.

Um 17. gr.

Það er alkunna, að menn geta sýkt af nautgripaberklum, og eru mikil brögð að því víða erlendis. Hinsvegar eru nautgripaberklar vafalaust fátiðir hér á landi, og þess vegna sjaldgæft, að þeir verði mönnum að grandi. Engu að síður er ástæða til að vera hér vel á verði, og miðar þessi grein að því. Er ætlazt til, að greinin tengi ákvæði hinna sérstöku laga um berklaveiki í nautpeningi frá 1923, sem eru aðeins búnaðarlög, við berklavarnalöggjöfina.

Um 18. gr.

Ákvæðin um sóttþreinsanir eftir berklaveiki eru nær alveg samhljóða núgildandi ákvæðum. Rétt þykir, að húsráðandi sé meðábyrgur um að tilkynna, ef smitandi berklasjúklingur deyr eða flyzt úr íbúð, með því að fyrir getur komið, að enginn læknir hafi stundað sjúklinginn, auk þess sem það getur verið hagsmunamál fyrir húsráðanda að leyna slíku.

Um 19. gr.

Í frv. eru engin ákvæði um styrkveitingar úr ríkissjóði til sjúkrahúsvistar og læknishjálpar berklasjúklinga, að öðru leyti en því, að visað er til laga um ríkisframbærslu sjúkra manna og örkuþla frá 1936, en í þeim lögum eru öll ákvæði þar að lútandi. Þar eru einnig ákvæði um vinnu sjúklinga á sjúkrahúsum og heilsuhælum, sem er mikilsvert mál og brýn nauðsyn á, að tekið sé upp hið fyrsta. Kemur hér margskonar vinna til greina, innan húss og utan, handavinna og handiðnir og jarðyrkjustörf ýmiskonar. Auk þess sem hæfileg vinna getur haft bein hollustuáhrif á sjúklingana, mætti á þann hátt takast að skila þeim af sjúkrahúsum og hælum kunnandi til ýmissa verka og á þann hátt hæfari en ella til að geta séð sér farborða á eftir.

Fram að þessu hefir það verið einn hinn örðugasti þáttur berklavarnanna hér á landi að tryggja sjúklingum, er útskrifað hafa af sjúkrahúsum og hælum, góð og örugg afkomuskilyrði. Verður aldrei lögð of rík áherzla á, að litið sé nákvæmlega eftir slíkum sjúklingum, og jafnvel þó að þeir virðist hafa fengið góðan bata. Er ætlazt til, að eftirlitsstarfsemi þessi sé í höndum heilsuverndarstöðva og héraðslækna, sem þá ber að gefa því sérstakar gætur, að þetta fólk hafi, eftir því sem unnt er, atvinnu við sitt hæfi, lifi við sómasamleg kjör og heilsusamlega lifnaðarhætti, enda hvetja alla hlutaðeigendur til samstarfs því til tryggingar. Kröfur eru uppi um beina fjárveitingu úr ríkissjóði til meiri eða minni framfærslu berklasjúklinga, sem dvalið hafa á sjúkrahúsum eða heilsuhælum. En þær virðast ekki eiga á sér fullan rétt, þar

sem með sérstökum lögum, alþýðutryggingalögunum, hefir verið lagður grundvöllur undir styrkveitingar vegna örorku, sem þessum sjúklingum ætti ekki sízt að geta komið að haldi. Munu og eigi fáir þeirra þegar hafa orðið slíks styrks aðnjótandi af þeim ca. 1000 öryrkjum, er styrks nutu á ári tvö síðastliðin ár. En verði þessi löggjöf eigi talin ná tilgangi sínum að því er tekur til öryrkju berklasjúklinga, liggur nærri að endurskoða hana og bæta að því leyti.

Hinsvegar er í þessari grein frumvarpsins gert ráð fyrir, að veitt sé í fjárlögum ákveðin upphæð til styrktar berklasjúklingum, sem dvalið hafa í sjúkrahúsum eða hælum og náð bata, er nægja mundi þeim til að geta séð sér farborða utan sjúkrahúss eða hælis, ef þeir hefðu kunnáttu til starfa við þeirra hæfi. Er tilætlunin, að slíkir sjúklingar séu styrktir til að afla sér slíkrar kunnáttu. Í fjárlögum síðustu ára hefir verið veitt litils háttar upphæð (nú 5000 kr.) til ýmissa sjúklinga, og hefir landlækni verið falin úthlutunin. Síðastliðið ár var unnt að klípa af þessari upphæð litilsháttar styrki handa nokkrum berklasjúklingum í því skyni, sem hér hefir verið lýst. Þannig var einn sjúklingur styrktur til að kynna sér bókband, annar til að kynna sér klæðskeraiðn, og hyggjast báðir að geta stuðzt við þessar atvinnugreinir með því að setjast að uppi í sveit. Hinn þriðji fékk styrk, er nægði honum til þess að hann getur með aðstoð venzlafólks síns gengið í skóla í vetur. Umsókn liggur fyrir frá hinum fjórða, er óskar styrks til að geta tekið bifreiðarstjórapróf. Reynsla hefir að sjálfsögðu enn ekki fengizt fyrir því, hverja raun styrkveitingar þessar gefa, en líkur benda til, að hér sé verið á réttri leið, svo langt sem hún nær. Ef fjárlagaliður þessi fengist hækkaður, þó að eigi væri nema upp í 10—12 þúsund kr., mundi það geta munað verulegu.

Um 20. gr.

Þó að ríkið hafi algerlega tekið að sér forustu berklavarnastarfseminnar, er ekki nema gott eitt um það að segja, að áhugamenn hefjist handa um félagsskap til styrktar þeirri starfsemi. En að sjálfsögðu er mikið undir því komið, að þeirri einkastarfsemi sé hagað svo, að hún sé í fyllsta samræmi við viðurkennda faglega þekkingu og torveldi á engan hátt berklavarnastarfsemi hins opinbera. Ákvæði greinar þessarar eru sett þessu til tryggingar.

Um 21. gr.

Samkvæmt nógildandi lögum ber læknum sérstök greiðsla fyrir tilkynningar samkvæmt lögunum. Hér er ætlað til, að þær greiðslur falli niður, enda hafa þær ekki tíðkapt hin síðari ár. Aftur hefir læknum verið greitt fyrir ýtarleg læknisvottorð um berklasjúklinga, er sækja um styrk samkvæmt lögum um ríkisframfærslu sjúkra manna og örkumla, og er ekki ætlað til, að breyting verði á því. Að öðru leyti eru ákvæði greinarinnar óbreytt frá hliðstæðum ákvæðum nógildandi laga.

Um 22.—24. gr.

Parfnast ekki skýringa.